

היכל המשפט

גיליון 9 – תשפ"ד

~ היכל המעשה ~

מתוך שיעורי הפרקטיקה של רבני בית הדין שליט"א

חוות דעת (לא) מקצועית

רב שהכשיר אתרוג ולאחר מכן התברר כי האתרוג פסול האם ניתן לחייב את הרב מדין מזיק ■ האם ישנה משמעות הלכתית לביטוי מה שעולה חנים שווה חנים ■ מה המשמעות של רב המלווה את הפרוייקט, והאם הוא מחויב לשלם כאשר הפרוייקט יורד לטמיון ■ האם יש לחשוש מאדם שמחזיר חובותיו לפני הזמן – חזקה אין אדם פורע תוך זמנו.

הוא זה שחייב לגדור (ואינו ככל נזקי שכנים דעל הניזק לגדור א"ע), כמבואר (ב"ב כו:), אם כן כיון שלא גדר את המוטל עליו, וע"ז נהיה הניזק רגמי, ולמד מזה הרמ"ה לכל אדם שמחויב לעשות

איזה מחיצה ולא עשה ומשום כך ניוזק חברו שהוא מחויב מדין גרמי אפי' שהניזק אין לו שייכות לחיוב כגון אדם שהתחייב לעשות מחיצה בשל הניזק רגמי ולא עשה, ולאחר מכן באו גנבים וגנבו הרי הוא חייב מדינא דגרמי. והובאו דבריו גם בטור בס' קנו. אותו דין אומר הרמ"ה ומביאו הטור בס' שצו הדפוסין גדר בפני בהמת חברו, והלכה והזיקה חייב לשלם, אף שלא נעשה בעלים על הבהמה אלא לגדור את הגדר מכל מקום אם ע"ז זה שלא גדר, יצאה הבהמה והזיקה או הזיקה חייב מדינא דגרמי.

הרא"ש (מביאו הטור בקנו) חולק וסובר דא"א לחייב את מי שלא בנה מחיצה על הניזק שבהו מכח כך, ומוכיח הרא"ש את דבריו מהפורץ גדר בפני בהמת חבירו, שפשיטא ליה שפטור על מה שהזיקה או הזיקה. ומה שבכל אופן חייב במחיצת הכרם, בזה מבאר הקה"י שלדעת הרא"ש הוא מפני שגפניו הולכין ומזיקין והיו כממונו המזיק, ויעו' מה שהק' הרמב"ן בקונטרס דינא דגרמי ומה שתי' בשם רבינו יצחק הצרפתי ז"ל בעל התוס', ויעו' עוד בקוב"ש ש"ב אות קס"ז מה שתמהו עליו מדינא דכנהנים שפיגלו, ויעו' עוד בחי' ר' שמואל ב"ב ס' ג' דן ג"כ בזה ומחלק בין ב' מיני גרמי, א' עושה בידים כגון שורף שטור של חבירו, דהוי בידים אבל בעקיפין, ויש מי שעושה לגוף הממון אבל אינו בידים כגון מראה דינר לשולחני, וכן מחיצת הכרם שנפרצה היה יכול לא להתאשש ולא היה ניוזק, וע"ז יאישו גרם להאסר.

פרטי הדין

למעשה בשו"ע פסק דאומן שקיבל שכר תמיד חיובי, אלא א"כ יש לו טענה שהיה צריך להתלמד, ובחנים תלוי אדם אומן הוא פטור ובאם לא הוא חייב, ואם לא אמר על קא סמיכנא נחלקו הפוסקים כאמור. ויש בזה חידוש, שהרי מצד כללי גרמי בעין שיהיה ברי הזיקא ומיד ושהוא בעצמו עושה את הנזק, וכאן ליכא את כל אלו הכללים. והביאור הוא דדנים את האומן כאילו עושה ההיזק מיד, ויש לזה הרבה ראיות ופריטים, ויעו' בס' משפט המזיק (ח"ב סי' יד, טו, טז) שמארזק לכאר זאת. ודוגמא פשוטה לזה מה שמצינו בעיקר את עניני ההשקעות, אדם מגיע לחבירו ומשכנעו להשקיע, לאחרונה הייתה נפילה של אברכים רבים בבית שמש, שהשקיעו כסף אצל אדם מסויים ואותו אדם ברח עם הכסף, וכשאתה שואל את האברכים המסכנים כיצד נפלו הם בצידי, טוען הלא כן אין לו שום מושג כיצד קרה הדבר, הרי שנים שאני מלווה לו כסף, ותמיד, אבל תמיד היה מחזיר את הכסף שלווח לפני הזמן, וכך נמשך הדבר כמה

אדם פנה לחברו משכבר הימים וכאדם המבין בנדל"ן מציע לו להשקיע באיזה פרוייקט יוקרתי שלפי הנראה יש לו פוטנציאל רווח של מאות אחוזים, וכדרכם של הצעות אלו הפרוייקט קרם ובמקרה הטוב היום ברח עם הכסף לחו"ל או במקרה גרוע יותר גם היום נפל עם ההשקעה, והשאלה בזה האם ניתן לתבוע את החבר המייבין מדין מזיק, שאלה זו מאוד שכיחה באנשים שפונים ליועץ לקבלת יעוץ בנושא כלשהוא, ולאחר קבלת היעוץ, הלקוח שמסתמך על היעוץ, פועל הוא בהתאם ליעוץ שקיבל, ופעמים לא מועטות קורה שהיעוץ היה מוטעה, והלקוח רק ניוזק מהיעוץ, והשאלה העולה האם יכול הניזוק לתבוע את היעוץ מדין מזיק.

למעשה מצאנו שתי מקורות בש"ס לחייב אומן שהזיק.

מקור ראשון הוא בגמ' בב"ק (דף צ"ט:) הובא בחו"מ (סי' ש"ו, 1), שם מבואר כי המראה דינר לשולחני ונמצא רע, חייב והטעם מפני שסמך עליו. אלא שמבואר בדברי הגמ' שכל דין זה הוא דווקא כשהאומן אינו בקי בטיב המראות של המטבעות, אך אם האומן הוא בקי בטיב המטבעות, הרי הוא פטור כל עוד שהלקוח לא שילם לאומן עבור השירות. והטעם בזה מפני שהוא אנוס, ומביאה הגמ' שם שריש לקיש הראה לר' חייא דינר ואמר לו 'חזי דעלך סמיכנא', וכוונתו בזה הייתה שאם יתברר שטעה ישלם לו.

ונחלקו הראשונים אם צריך לומר בהדיא 'חזי דעלך סמיכנא', הרי"ף מוכיח מלשון הגמ' שדווקא אם אמר כך בהדיא חייב, אך באופן אחר אינו חייב, אולם הרא"ש חולק דבכל גווני חייב. בשו"ע מחלק שאם הדברים מוכיחים שסומך עליו א"צ לומר 'עלך קא סמיכנא', אך אם לא מוכח שסומך עליו צריך לומר 'עלך קא סמיכנא'. ולפעמים המצב מוכיח שהשואל מסתמך על דברי המומחה, למשל כשאדם נכנס לרב לשאול על אתרוג אם הוא כשר או לא, כל אחד מבין שהשואל מסתמך על דברי הרב ולכן גם אם הוא לא יגיד לו הדבר ברור כי הוא סומך עליו. [אמנם נסייג את הדברים כי בשנים האחרונות ישנם אנשים שאוהבים לשאול כמה רבנים ובפרט בשווקי ארבעת המינים שישו קיבוץ של מספר רבנים ישנם כאלו השואלים חוות דעת של מספר רבנים, ובהם בוודאי מוכח שאין הוא סומך על דעת הרב, אלא על דעת עצמו].

מקור נוסף לדין זה הוא בגמ' בסנהדרין (ל'): לגבי דיין שטעה בדין וזיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו, ומבואר בגמ' שמאחר שסמכו עליו מתחייב היעוץ מדין אומן שהזיק, למרות שהוא לא עשה מעשה פיזי, וכל הנזק מתבטא בחוות דעת וביעוץ מוטעה. [במאמר המוסגר מצוי שבאים אנשים ומבקשים מרבנים ללוות איזה פרוייקט, וראשית כל צריך לדעת שברוך כל באים רק לרבנים שאינם מנוסים דיים, ולא לרבנים בעלי הניסיון, מאחר שהרבנים בעלי הניסיון מפחדים לקחת התחייבות, ורק אלו שאין להם ניסיון מפילים את עצמם בזה. פעמים מתברר שהרב רק הסכים לקחת על עצמו לבדוק את העירוב ואת המקווה בשכונה, והיומים החרוצים מגדילים את כבודו וממנים אותו מבלי ידיעתו כרב על כל הפרוייקט. ועל כל רב ודיין להיזהר בדברים אלו מאוד שלא יגיע לאחר מכן לתביעות שנסמכו עליו].

בכדי להבין יותר, ניכנס קצת ליסוד דינא דגרמי, מה יסוד החיוב של מראה דינר לשולחני, למעשה הגמ' בב"ק (דף ק.) מביאה מחלוקת האם יש חיוב של גרמי שרבן פוטרים ור"מ בפשטות מחייב. והמקור לזה ממותני (ב"ב ב.) מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גודר חזרה ונפרצה אומר לו גודר נתיאש הימנה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו. ונחלקו הראשונים מה גדר ההיזק שם, הרמ"ה (ב"ב אות יז ויח) חידש יסוד דמאחר ובכלאים בעל הגפנים

מעגל העליון

- דבר העורך

- היכל המעשה

- מתוך כותלי בית הדין

- מהנעשה והנשמע

- שו"ת ע"י רבני בית הדין

- שואל בעניין

- חדש !!! היכל הצדק

- מתכתבים למערכת

דבר הולך ~

במה נקדם לה' אכף לאלוקי מרום, על אשר אנו זוכים ברוב טובו וחסדו לעמוד שוב לפני הוצאתו לאור של קובץ היכל המשפט חלק ב.

שמחה זו, אינה שמחה בהופעתו של קובץ אחד מיני רבים שהתברכו בו בני דורנו, אלא שמחה בהשלמת נדבך נוסף במפעלים הגדולים מבית הדין ובית ההוראה 'היכל המשפט', כאשר בחסדו הגדול יתברך שמו זכינו לפרוץ ימה וקדמה, צפונה ונגבה, בהפצת תורת המשפט בדורנו לכל דורש בכל עוז, כסיעתא דשמיא עצומה ובחסד גדול למעלה מדרך הטבע ממש, בהקמת מרכז הבוררות, בתי הדין ובתי ההוראה, קו הטלפוני במענה הלכתי בדיני ממונות, הפצת גיליונות תורת המשפט, ארגון שיעורי תורה ברבים, ובעיקר בהקמת המערך האדיר של לימוד השימוש המעשי, בו לומדים קרוב למאה וחמישים אברכים מופלגים, הוגי משפט, המשתעשעים בחדוותא דאורייתא מכל רחבי ארץ הקודש, אנשי חיל, יראי אלוקים, המתעתדים לשפוט את העם משפט צדק ומשקיעים עמל עצום לדקדק בדקדוקי הלכה בין דין לדין, ומשקיעים את כל אונם ומרצם כדי להפיץ מעיינות המשפט ועומק חכמתו לעם השם הצמאים לדעת דבר ה' זו הלכה.

מה רב אושרנו כשאנו זוכים לראות במימושו של נדבך גדול זה, בעת אשר מפציע חלק שני של יצירת הפאר, ויוצאת להאיר בברקי זיווה את שמי עולמו של תורת המשפט. נרעשים ונרגשים אנו ללוותה בעת שהיא ששה ועולזת כגיבור לרוץ אורח אל שולחנם של תלמידי חכמים יודעי דת ודין, רון שיר ושבח והודאה לקוב"ה על שהחיינו וקיימנו ואנו זוכים להיות נוכח בגילוי אורה כשהיא ממחרת בהגיע שעתה לשיר את שירת חייה, כאשר מאות צמאים לדעת דבר ה' זו הלכה, יוכלו מעתה להתחמם לאורם של זהרורי החכמה החדשים וגם ישנים, בנושאים שונים.

שלי כבוד הרב

בחודש אדר א' חשקה נפשי לעלות על ציון קודשו של הרבי רבי אלימלך מליזענסק, אלא שמאחר ולא היה בידי את האמצעים ביקשתי הלוואה מהחברותא, בתחילה הוא היה נראה כמהסס מאחר ומדובר בסכום לא קטן, בכדי לזרוז אמרתי לו שאתפלל עליו בציון ואזכיר את שמו, ואף ביקשתי ממנו שיכתוב קוויטל, לאחר מעשה, ידיד העיר את תשומת ליבי שיש בזה איסור ריבית, וכל נסיעתי הייתה באיסור, ועתה נפשי בשאלתי כיצד אוכל לתקן את אשר חטאתי.

תשובת הרבנים

כתב בדרכי תשובה (יו"ד ק"ס, פ"א) בשם מרבה תורה וז"ל דאסור להלוות מעות לת"ח על מנת שיתפלל עליו לרפואתו דהוי כריבית דברים וכיוון דקצץ הוי דררא דאורייתא, אך עכ"פ כתב דמותר ומחוייב הלווה בעצמו להתפלל בעדו וכן מותר ללווה לומר למלווה הלוויני ואתפלל בעדך רק אסור לומר על מנת.

והיה נראה אולי לומר דכיוון דהוי שלא בפניו לכך יכול להתפלל עליו אך ממ"ש דיכול לומר לו הלוויני ואתפלל בעדך מבואר דשונה תפילה בפניו, מברכה, דברכה חשיב ריבית דברים. דהוי כנותן לו דברים משא"כ תפילה.

ובביאור העניין ישנם כמה אופנים להסביר את החילוק בין ברכה ושאר מילים טובות ומחמאות שנחשבות לריבית דברים, לבין תפילה, אך על כל פנים מבואר בדבריו כי אין כל איסור בכך שהלווה מעצמו מציע למלווה שיתפלל בעדו, כל עוד אין ההתניה ברורה בין ההלוואה לתפילה.

ומשכך כיון שמסיפור הדברים נראה כי אתה הצעת לחברותא שלך שתתפלל בעדו, וכי לא הייתה כל התניה בעניין הרי שאין כאן איסור, ויה"ר שיתקבלו כל תפילתכם עם תפילות כלל ישראל ויעלו לרצון להושיע את עמו ישראל בביאת גוג' וצ"ו ובבניין ביהמ"ק בקרוב ממש.

נציין כי אכן איסור ריבית דברים הינו מאוד שכיח ולדעת כמה פוסקים יש בו משום איסור דאורייתא, והדברים מצויים בהבעת הכרת הטוב למלווה, בהודאה וקילוס, או בכל מיני הגבלות שהמלווה מגביל את הלווה ומרגיש בנוח בכך משום ההלוואה.

בעניין ההודאה והקילוס פעמים רבות אנשים טוענים כי הדבר קשה עליהם שלא לשבח ולפאר את המלווה, וכי הדבר בכלל דברים שאין הציבור יכול לעמוד בהם, אך למעשה יש מאוד להיזהר בזה, ובאופן מעשי ישנו פתרון פשוט, שהלווה יסביר את אזורי המלווה עד כמה ההלוואה היא במקום והתועלת שבכך וכיוצ"ב.

וכמה שנים (ואינם יודעים את הכלל שמי שמחזיר לפני הזמן הוא חשוד בגניבה דהרי חזקה אין אדם פורע תוך זמנו). וכן בהשקעות כך עובדת השיטה, לוקחים מספר אברכים ונותנים להם כסף כמה וכמה שנים, עד שיום אחד זה נופל, ועד אז מה שקורה שכל אברך משכנע את חבריו הטוב להשקיע, מה אתה סתם יושב בכולל ולא עושה כלום אני לקחתי הלוואה ברגע והשקעתי אצל פלוני וכבר כמה שנים שאני מקבל מידי חודש כך כך וכך, ואז נחשב עלך קא סמיכנא, וכן ההיזק מיד, דההיזק מיד כשמשקיע אצלו, ומ"מ במראה דינר לשולחני אין ההיזק מיד ומ"מ חשבינן דנעשה מיד, וכן בדיין, ונתחבטו בזה. ובמוכר זרעוני גינה ולא צמחו נחלקו הפוסקים אם חייב דהוי כמויק מיד או לא. ובכה"ג אפשר שגם נחשב ברי הויקא, כך הוא לפי עניני ההשקעות היום.

חידוש נוסף שאנחנו רואים כאן, שלא צריך שיהיה ברי הויקא, במראה דינר לשולחני ג"כ אינו ברי הויקא, ומ"מ חשבינן ליה ברי הויקא, וכן דיין שפסק על פירות שהן טהורים, והלך השואל ועירב בפירות טהורים ונמצא שטעה, חייב על הכל, למרות שלא ברי שילך השואל ועירב הפירות. ועוד יבואר בזה.

חידוש נוסף, שלמרות שהדין של מוציא הוצאות על פיו שחייב, הוא רק כאשר ההוצאה ודאית, מ"מ במראה דינר לשולחני חייב, אף שלא בטוח שיוציא את זה. ולכן כל שאין עוד נתון שחסר עדיין אפי' אם הוא עדיין צריך לבדוק את האפשרויות הכלכליות שלו מכל מקום זה נחשב לייעוץ גמור.

והנה לפעמים אומר הלוקח שהוא צריך עדיין לשאול את אשתו, וכן אדם שהולך להתייעץ עם הרב שלו או האדמו"ר האם נחשב כעלך קא סמיכנא או שכל השאלה היא רק כדי לתת "דעת תורה" בענין, ולמעשה נראה באמת שיש לחלק, שישנם רבנים שבאים רק בכדי לקבל מהם ברכה או דעת תורה, אם יוציא אותו מהלימוד וכו', אך פעמים יש ששואלים את הרב או הדיין כאחד שיש לו ניסיון ונחוו"ד מקצועית ולא רק בכדי לקבל ברכה בעלמא, ובוה נחשב שסמך עליו לגמרי, אך אם העניין הוא רק לקבל ברכה או כמו ששואל את בני הבית בוראי אין הוא סומך על הדברים כחנות דעת מקצועית, ודעת היועץ היא הקובעת.

המשך בעמוד 3

מכתבים לארבע

חזוי שכירות

ברצוני לעורר מעל במה חשובה זו על נושא מאוד מצוי בשכירות דירה שאנשים לוקחים חוזים אחד מהשני מבלי להתייחס לאמור, ופעמים רבות ישנם סעיפים רבים שיש בהם איסורי ריבית כמו סעיפים של קנסות, או אפי' תשלומי חשבונות שונים הרשומים על שם שוכר אחר ועוד כיוצ"ב, ובנקל ניתן לפתור את הבעיה על ידי הוספת סעיף היתר עיסקא, או ניסוח נכון של הסעיף.

משה חשין

סכסוכי שכנים

ברצוני להודות לכם על המדור החשוב 'היכל הצדק', זה מספר שנים שאני בסוג של נתק עם השכן המתגורר בדירה ממולי, כנהוג במקרים אלו הנתק עובר לדורות וכך גם ילדי לא דיברו עם ילדי השכנים, בזכות המדור הנפלא החלטתי לעשות מעשה, ובאחת השבתות תוך כדי סעודת השבת, העליתי את הסוגיא, וביקשתי מכל הילדים שינסו למצוא צד זכות במעשהו של השכן וכיצד ניתן להסביר את הצד שלו, אציין כי עצם העניין היה חוויה של ממש, ונתן לי כמויות של תובנות, הן בפן החינוכי והן בחידוד ושפשוף החשיבה.

יצוין כי עוד לפני צאת השבת פניתי אל השכן בבית הכנסת ומבלי לבקש כלל הסבר לענין הבעיה את התנצלותי בפניו. שוב ישר כוחכם ויעזור ה' ותוכלו להמשיך בשליחות חשובה זו.

צבי הירש כהן

התייחסות למקרים

גיליון יפה, פתחתם בגיליון 8 בשאלות חשובות מאוד, בין השאלות כיצד מתייחסים לקשב וריכוז, סכיוזופרניה, דמיון מפותח, ועוד סוגי מחלות כיוצ"ב. אך במאמר לא עניתם עליה.

שמואל גולד

תגובת המערכת: קשה מאוד ביריעה קצרה כל כך להתייחס לכלל המקרים, מה עוד שגם במקרים זהים, ישנם חילוקים רבים ואין מקרה דומה לחברו, משכך השתדלנו להתייחס באופן רחב על הכללים המנחים, אשר מהם נגזרים החילוקים.

מדור זה עוקב אחרי סכסוכי שכנים, ומטרתו להציג בפניהם את שני צידי המתרגם, ולהביא תמונת מצב מרתקת ונקודת מבט שונה.

היכל הצדק

סמני דרך

אני מאמין שגם אצלכם זה קורה מידי פעם, ששכן יורד או בדרך כלל שולח את הילד הקטן עם שקית זבל גדולה יותר ממידותיו, ומשכך נאלץ הילד לגרור את השקית בחדר המדרגות, ומטבע הדברים הדבר משאיר סימני דרך על כל הבניין, ולא אחת גם ריחות לא נעימים, ובפרט כאשר מדובר בשכן מהקומות העליונות.

זה אמנם דבר מעצב, אך כשזה הופך למשהו קבוע תודו שגם אתכם זה יוציא משלוות הנפש, ובפרט כשזה קורה כמעט באופן קבוע בערב שבת לאחר הניקיון השבועי, השכן הסורר טוען לזכותו שהוא מקפיד לרכוש שקיות אטומות על מנת לוודא שלא יקרה כדבר הזה, אך מעבר לכך אין לו מה לעשות, ואם זה מתלכלך וחשוב לשכנים הניקיון, שיביאו את המנקה גם במוצאי שבת.

אני חושב שזה דבר נורמאלי לבקש משכן לשמור על הניקיון של הבניין, ובאם זה מתלכלך שידאג לנקות, שהרי לא סביר להביא מנקה אחרי כל הורדת אשפה של אחד השכנים.

אתמול חזרתי לביתי נאוה קודש וראיתי פתק על דלת הבית 'לשכנים היקרים מאחר ואנו מעוניינים לגור בבניין נקי ומטופח, לטובתכם ולטובת כלל הדיירים הנכם מתבקשים לנקות את חדר המדרגות אחר ששקית האשפה שלכם השאירה עקבות דרך'.

אחר שאני משער מי הוא השכן שכתב לי את הפתק, לקחתי את הפתק ושרבטתי על גביו תשובה כדלהלן 'לשכן המסור שדואג לניקיון הבניין ראשית ברצוני להודות לך בשמי ובשם כלל השכנים על הדאגה והמסירות, אך היות ובקורות החיים שלי לא מופיע מקצוע של מנקה חדר מדרגות, ובדיוק בשל כך אני משלם מידי חודש בחודש תשלום הגון לועד הבית, א"כ ידאג נא ועד הבית לניקיון תכוף יותר לרווחת כלל הדיירים'.

אני באמת לא מצליח להבין, אמנם לא צריך ללכת בכוונה ללכלך את הבניין, אך כשזה קורה שלא במתכוון, האם בשל כך עלי לנקות בעצמי את חדר המדרגות, לא בשביל זה אני משלם

הנידון

ראובן ושמעון סיכמו ביניהם כי מידי שבוע ילכו יחדיו להליכה לצורך בריאות, ובדרך ימלאו טופס לוטו, כל אחד ימלא בנפרד על פי מספרים קבועים, ובמידה ואחד מהם יזכה בסכום משמעותי של למעלה ממאה אלף שקלים הרי שיתחלקו בכסף חצי חצי.

הצדדים עשו קניינים כנדרש ואף סיכמו את הדברים עלי כתב ובחתימת עו"ד, וכך התנהלה העניין משך מספר שנים.

באחד ממוצאי השבת התקשר ראובן לשמעון, וסיפר לו כי בבדיקה שערך עולה כי כרטיסו של שמעון זכה ב 5 מיליון שקלים, ומתי הוא מעוניין לנסוע יחד לבית מפעל הפיס לקחת את הזכיה להתחלק בכסף ולהתחיל לחגוג.

בשיחתם טען שמעון חזור ושנה, כי כל הסיכום ביניהם אין בו ממש, וכי מאחר והוא יודע כי בר מזל הוא הרי שמראש עשה גילוי דעת כי לסיכום ביניהם אין כל תוקף, וכל ההסכמה נעשתה אך ורק לבקשתו של ראובן שהתעקש על כך.

ראובן תקף את שמעון על חוסר יושרתו, וכי ניכר כי הכסף מעבירו על דעתו, ואילו המצב היה הפוך הרי ששמעון היה תובע את ראובן מבלי להעמידו על כך שעשה גילוי דעת בעניין, לעומתו טען שמעון כי מוכן הוא להביא עדים על כך שהצהיר בפניהם כי לסיכומים ביניהם אין כל תוקף וכי הוא מסיר באחריותו של ראובן כל חוב ושיעבוד.

לאחר כמחצית השעה של שיחת הטלפון בא חזר שמעון על גרסתו כי אין לו שום התחייבות כלפי ראובן, וכי גם הוא הסיר מעל ראובן כל חוב וכל שיעבוד כלשהוא כלפי, או אז הטיל ראובן את הבשורה האמיתית כי אכן הסיפור הפוך לגמרי וכי דווקא הטופס שלו הוא הטופס הזוכה ולאחר שהצהיר וחזר והצהיר כי הוא הסיר מעליו כל חוב וכל שיעבוד כלשהו, הרי שחיים ומוות ביד הלשון, ובמו פיו גרם לעצמו הפסד כספי גדול.

לאחר שבדק את אמיתות הדברים חזר שמעון לראובן וטען כי מעולם לא התכוון לכך ברצינות וכי רק רצה לבדוק את אורח רוחו של ראובן, וכי הסכם זה הסכם ומאחר והדבר נעשה כדין בקניינים הנדרשים ואצל עו"ד הרי שלמרות הטענה כביכול יש כאן הודאת בע"ד, אין בכך כלום, כי למעשה אין באמירתו בכדי לבטל את ההסכמה ביניהם, וגם לו יצויר כי כוונתו הייתה אכן לקחת את כל הזכיה לעצמו מבלי להתחלק בזכיה הרי שהיה עובר על איסור גזל, אך זה עדיין לא מתיר לראובן לגנוב גם כן.

כעת תובע שמעון את ראובן שיעמוד בהסכם ביניהם וישלם לו את חלקו כפי שסוכם ביניהם.

טענת הנתבע

אחרי ששמעון הודה בפני שהוא הצהיר בפני עדים שההסכם מעולם לא היה לו תוקף וכי הוא מוותר על כל זכות שיש לי כלפיו והוא מבטל כל מה שסיכם ביננו, וכפי שהדיינים יכולים לשמוע בהקלטת שיחת הטלפון, הרי ששוב אין לו שום

זכות תביעה כלפי, ובסך הכל הוא ניסה לגנוב ונפל בבור שכרה לעצמו.

טענת התובע

אמנם מודה ומתוודה אני כי הכסף העביר אותי על דעתי, וכשסברתי שאכן הכרטיס שלי זכה בהגרלה, ניסיתי באמת להתחמק מלשלם את חובי, אך עדיין אין בכך בכדי לבטל את ההסכם שנעשה כדת וכדין בינו.

ואף שבשיחת הטלפון שומעים שאמרתי לו שגם אילו הוא היה זוכה הייתי מוחל לו, הרי אין כאן מחילה, אחר שלא עלה על קצה דעתי שאכן כרטיסו הוא זוכה, ומשכך הרי זה מחילה בטעות, ואולי אפי' מחילה אין כאן אלא רק פיטומי מילים.

טענת הנתבע

אמנם יתכן כי צדקו דברי שמעון כי אין כאן מחילה, שהרי מאחר ולא עלה על דעתו שאני הוא זה שזכיתי הרי שלא היה לו על מה למחול.

אלא שלמעשה אחר ששומעים אותו בהקלטה אומר, שכבר מזה זמן רב הצהיר בפני עדים על אי תקפותו של הסכם זה, הרי אף אם אין בזה משום מחילה על כל פנים יש כאן הודאה על מחילה, ואם כן הרי שאני פטור מלשלם לו את חלקו אילו לא הייתה תאוות הממון מעבירה אותו על דעתו.

ולא שייך לטעון כאן השטאה, אחר שבשעה שאמר את דבריו התכוון לכל מילה ברצינות.

היכל המעשה ~ המשך

אם אפשר לתבוע את הנותן לו

באופן שהיועץ יכול לשלוח את הניזוק לתבוע את המזיק בעצמו דעת הש"ך (סק"ב) שיכול להיפטר בטענה זו ולכן המראה דינר לשולחני וטעה יכול לומר לו, לך תתבע את הנותן דינר רע,

כשהסרסור לוקח אחריות

חשוב לציין וזה נוגע פעמים רבות בהשקעות שונות, שהמציע כל כך משוכנע ברווחיות העסקה, עד שהוא אומר למשקיע שהוא מוכן לקחת אחריות על העניין ובאם יהיה לך נזקים או בעיות אני ערב לך, בתשו' קצה"ח (שנדפס בספר יהושע סי' ק"ג) כת' שבאומר לחבירו אני ערב אם יהיו נזקים, והוציא על פיו, שחייב מדין מתנה ש"ח להיות כש"ש, וכן מקובל לפסוק בסוכני ביטוח שאומרים כך. וגם אינו בכלל אסמכתא. וכ"ש אם קיבל ע"ז שכו' (ובאם המייצג ידוע שיש לו אינטרס ביעוץ, ע"י פ"ת סק"ב...).

גדרי אומן שטעה בחנם

הגמ' אומרת שאומן שטעה אם הוא בחינם הוא פטור, ומק' הגמ' אם הוא אומן כיצד טעה, ומת' הגמ' שמדובר במטבע חדשה והוא לא היה עדיין בקיא בזה ומשום כך הוא אנוס, ולפי"ז כ' הים של שלמה דאומן שטעה הוא דוקא בטעות כוז שלא הו"ל למידע, אבל בלא"ה חייב.

הבית אהרן והמשכנות הרועים חולקין ע"ז, ולדעתם כל אנוס האומן פטור מדינא, וכתבו דהא דנקט מטבע חדש רבותא קמ"ל, דאף שמצ"ע היה לו למידע מפני שהוא חדש מ"מ פטור, וכ"ש בשאר אנוסין דפטורין.

אומן בשכר - הטעם

אם נטל שכר מבואר בשו"ע דחייב כמו טבח אומן שקלקל בשכר דחייב, ובש"ך מביא ד"א דגם בשכר באנוס גמור פטור, וכן ק"ל מדין קים לי.

שכר לפי הצלחה

אם לוקח שכר רק אם ירוויח, פסק התשב"ץ דבזה פטור כיון שכשאין ריוח לא קיבל שכר, והמגיה שם כתב דהטור חולק ע"ז, דפסק שטבח המקבל שכר רק מהכשרות חייב. ובקצה"ח סי' רכ"ז חולק על המגיה, דשאני התם דהיה יכול לשחוט בכשרות משא"כ הכא דמתחלה העיסקה מוטעית ולא היה יכול לבצעה באופן המועיל ואינו שייך לשכר. ולפי"ז במתווך יל"ד אם חייב, והמנהג לחייב.

שאלת חנוכה

מתווך צדקה

שלום רב למעלת הרבנים הגאונים

בערב פורים השנה הסתובב בבית הכנסת גבאי צדקה עבור קרן מסויימת, הגבאי בתארו את פרטי המקרה המצמרר של אותה משפחה עברה נאסף הכסף, הצליח במלאכתו לעורר את הציבור ואכן הלבבות נפתחו והציבור תרם לקרן בתרומות הגונות.

גם אני בתוך כל הקהל הקדוש נתעוררתי לטרגדיה, אמנם לא חששתי שמא עורבא פרח יש כאן, אך עכ"פ עדיין חששתי שמא הגבאי לוקח אחוזים לכיסו, ומאחר וברצוני היה לוודא כי כל תרומתי תלך עבור המקרה, ולא עבור אחוזים לגבאי, משכך העברתי את הכסף שרציתי לתרום ישירות לחשבון הבנק של הנוקס, ובכך באתי אל הכולל שמח וטוב לב.

בעודי מספר לחברותא על חכמתי הרבה, הוא עורר אותי על העניין שמא אכן הגבאי מקבל אחוזים ומשכך הרי היא הנותנת שעל פי דין מחוייב אני לשלם לו את שכרו, וכדין כל מתווך ושדכן, שאם אכן כך הם פני הדברים, הרי שזהו פרנסתו, ומאחר ואני מודה כי לולי הוא כמעט בוודאות לא הייתי תורם למקרה הצדקה הנ"ל, אם כן עליו לשלם לו דמי סרסור בנוסף על הכסף שהפקדתי לחשבון הנוקס, או על כל פנים להודיע לו שיוכל לגבות את עמלו, ואסור היה לי לעקוף אותו ולתרום ישירות לחשבון של הנוקס.

האם אכן צדקו דבריו, ועלי לחפש את הגבאי צדקה ולשלם לו את שכר עמלו.

ואל תביאני לידי ביזון

השבוע אספנו הכסף אני והשותף שלי לצורך הת"ת של הישיבה, כדי שנוכל לקבל מענקים לקראת החתונה, באמצע שאנחנו אוספים בשכונה דתית כלשהיא, ניגש אלינו באמצע הרחוב אדם בעל חזות שאינה חרדית, והעניק לנו סכום יחסית יפה, באומרו, הנה אתם, זה עבור הביזיונות שעברתם, קיבלנו את הכסף מבלי לשאול יותר מידי שאלות.

כשהגענו לישיבה ראינו התקהלות, נגשנו וראינו שתי בחורים משיעור אי עומדים מפוחדים ומספרים כיצד אספו כסף בשכונה פלוגית, וכשדפקו באחת הדלתות יצא אליהם אחד הדיירים שהיה אמנם דתי במראהו, והחל לצעוק אליהם, הבן שלי נהרג במלחמה ואתם פרויטים אוספים כסף, תלכו מכאן, וכך משך כמה דקות צעק עליהם ברחוב תסתלקו מכאן לכו תתגיסו ועוד כהנה וכהנה ביזיונות.

כשאני חושב על המקרה ועושה אחד ועוד אחד, מסתבר כי אותו תורם אלמוני שתרם לנו לכאורה תרם לנו בשל הביזיונות שעברו אותם התלמידים, ומשכך שאלתי האם בשל כך הכסף שייך להם, אציין כי ההטבות המתקבלות על ידי הת"ת הינם בהתאם לגובה הסכום אותו כל אחד מגייס, ולכן ישנה משמעות לכל שקל, על הצד שאני לא צריך להעביר להם האם עלי לפחות להודיע להם שהביזיונות שלהם נשאו פרי, כך לפחות יהיה להם נחמה פורטא או שיש חשש שזה רק יזיק.

תשובות למדור זה ניתן לשלוח במייל המערכת (ולציין עבור שואל בעניין)

heychalhamishpat@gmail.com

כבוד חכמים ינחלו

מעמד מרגש ומיוחד התקיים אצל הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א למצטייני בית הדין ובית ההוראה 'היכל המשפט' בנשיאות הגאון הגדול רבי נפתלי נוסבוים שליט"א ■ במהלכו נבחנו הרבנים והדיינים במבחן פומבי על הלכות שכירות פועלים ■ שאלות מהתקופה האחרונה בביטול אירועים בשל המלחמה ועוד הועלו בפני הרבנים שהפליאו בידיעות ובניתוח המקרים בצורה מפליאה ומעוררת השתאות.

בנשיאותם של גדולי הפוסקים הגאונים הגדולים רבי נפתלי נוסבוים ורבי צבי ברוורמן שליט"א, ומשמש כמגדל אור תל תלפיות לתת את המענה ואת השילוב הנדרש בין הידע ההלכתי הרחב לבין הידע הפרקטי הנדרש לכל בורר ודיין, שיעורי הפרקטיקה הנמסרים מידי שבוע על ידי הרבנים הגאונים שליט"א, ועל ידי אנשי מקצוע כל אחד בתחומו, מהווים את הפסיפס הנדרש לכל שוחרי תורת המשפט,



מעמד רב הוד לכבודה של תורה התקיים בעיר התורה והחסידות בני ברק לתלמידי בית הדין ובית ההוראה.

לאחר תקופה שבה עמלו הרבנים והדיינים ועשו לילות כימים בשיון וחזרה הלכות שכירות פועלים, ולאחר מבחנים חוזרים ונשנים זכו הרבנים לעמוד בכור המבחן הפומבי שנערך בביתו של הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א.

להשתלב בתוך עולם הדיינות, והנחלת הוראת המשפט.

בזה אחר זה נשמעו שאלות מחודדות, בענייני הזמן והשעה כשחלקם נוגעות לשאלות הלכה למעשה בביטול אירועים בצל המלחמה, תשובותיהם של הרבנים שנשלפו כלאחר יד, לאחר ניתוח מעמיק של פרטי המקרים והצגת הטיעונים של שני צדי המתסר, ממש מעמד כבוד שמים למראה הרבנים שישבו משך זמן ארוך ונבחנו שאלה אחר שאלה בשליטה ובבהירות.

הגרי"ע פריד שליט"א הביע את התפעלותו והשתאותו הרבה, לנוכח המראה המרנין של הנבחנים אשר משנתם סדורה להם, ופניהם קורנות באושר עילאי של הקוצרים ברינה את פרי עמלם. כשלאחר הבחינה קיבל כל נבחן ונבחן בפני עצמו, הביע בפניו את קורת רוחו והגיש לו קונטרס מיוחד כדי להביע את רחשי לבו.

מרכז השימוש המעשי בדיני ממונות שעל ידי בית ההוראה ומרכז הבוררות 'היכל המשפט' פועל מזה קרוב לשנה

בית דין צדק היכל המשפט

מרחיב את פעילותו בסייעתא דשמיא בהקמת הסניף החדש
בעיר התורה בית שמש יצ"ו
ברחוב ריב"ל 28

שעות פעילות בית הדין

הרכב יום רביעי בשעות הערב
בראשות
הגאון הגדול רבי **שלמה זעפרני שליט"א**

הרכב יום חמישי בשעות הבוקר
בראשות
הגאון הגדול רבי **עמרם פריד שליט"א**

הדיונים מתקיימים בלשכת בית הדין במבנה החדש והמרווח
ברחוב ריב"ל 28 בית שמש

להזמנת דיונים ובוררות
מזכירות בית הדין 073-3831747 שלוחה 2
כתובת מייל bs0733831747@gmail.com

מענה הלכתי לשאלות בדיני ממונות וריבית
קו המשפט 0733831747 שלוחה 1

לזיכרון עולם יוחק בספר

לקראת הוצאתו לאור של קובץ היכל המשפט

חלק ב

ניתן עדיין לשלוח הקדשות והנצחות
פרטים במזכירות בית הדין 0733831747

הוצאות הגיליון נתרמו

**מק גם אתה שותפות קבועה
בהפצת הגיליון**

**חדש!!! ניתן למסור שמות לתפילה
בכותל המערבי
מידי יום לאחר תפילת המנחה**
0527163727

נתרם על ידי ידידנו
לטובת נשמת
חיים בן האדמו"ר ר' אשר
ישעיה רוזנבוים זצ"ל

CONTROL P
קונטרול פי, דפוס שמבין אותך

נתרם על ידי ידידנו היקר
הרב שמואל וייס שליט"א
לרגל
השמחה השרויה במעונו

נתרם לעילוי נשמת
הרב משה בן הרב יחיאל צבי
עקשטיין זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה

ברכת ברוכים הבאים
להרה"ג רבי **משה ליכט שליט"א**
לרגל בואו לארצנו הקדושה

ברכת מזל טוב
לידידנו הרב
אליהו סולוביציק
לרגל השמחה השרויה במעונו

נתרם ע"י החפץ בעילום שמו
לטובת נשמת
הרבי רבי אלימלך מליזענסק זצוק"ל
זכותו תגן עליו ועל כל ישראל

נתרם לעילוי נשמת
רבן של ישראל הק'
משה יהושע בן חיים מאיר
זצוק"ל מו"צ'ניץ